

HØJESTERETS DOM

afsagt tirsdag den 30. januar 2018

Sag 125/2017

(2. afdeling)

A

(advokat Stig Lynghøj Nielsen, beskikket)

mod

B

(advokat Anne Broksø)

og

Sag 126/2017

B

(advokat Anne Broksø)

mod

A

(advokat Stig Lynghøj Nielsen, beskikket)

I tidligere instanser er afsagt dom af Retten i Helsingør den 23. september 2016 og af Østre Landsrets 1. afdeling den 6. marts 2017.

I pådømmelsen har deltaget fem dommere: Lene Pagter Kristensen, Marianne Højgaard Pedersen, Poul Dahl Jensen, Michael Reklings og Kurt Rasmussen.

Påstande

A har i sag 125/2017 nedlagt påstand om, at B skal anerkende, at 142.000 kr. indestående på hendes konto i Nordea Bank konto 5575 620 592 udtages forlods og ikke indgår i fællesboskiftet.

B har påstået denne del af dommen stadfæstet.

B har i sag 126/2017 nedlagt påstand om, at A skal anerkende, at han kan udtage egne pensionsordninger forlods på ægtefælleskiftet.

A har påstået denne del af dommen stadfæstet.

Supplerende sagsfremstilling

Af betingelserne i As gruppeforsikring hos PKA fremgår:

”§ 6. Udbetaling af sum ved førtidspension.

Stk. 1. Sum ved førtidspension udbetales, jævnfør dog stk. 7, såfremt gruppemedlemmet inden det 60. år og efter indtræden eller genindtræden i ordningen opfylder følgende betingelser fra en dato, der ligger inden for forsikringstiden:

- at gruppemedlemmet bliver berettiget til førtidspension i henhold til bestemmelserne i pensionskassens pensionsvilkår, og
- at bidragsbetaling fra arbejdsgiveren er ophørt senest inden udgangen af måneden før det fyldte 60. år, hvilket dog ikke gælder for medlemmer, som direkte overgår til en stilling, der er tilpasset resterhvervsevnen, og
- at gruppemedlemmet er i live, når retten til summen indtræder, jævnfør stk. 2.

Stk. 2. Retten til udbetaling af sum ved førtidspension efter stk. 1 indtræder samtidig med retten til førtidspension fra pensionskassen.”

I Pensionsvilkår for Pensionskassen for Sygeplejersker og Lægeseekretærer hedder det bl.a.:

”§ 14.

Medlemmer, som ikke er alderspensionerede eller som har modtaget hel eller delvis alderspension, og som ikke er berettiget til eller ansat i fleksjob, har efter ansøgning ret til førtidspension fra pensionskassen, når bidragsbetaling er ophørt og medlemmet ikke har nået folkepensionsalderen, hvis

- 1) medlemmet er tilkendt offentlig førtidspension efter arbejdsevnekriteriet i lov om social pension § 16, eller
- 2) medlemmet er tilkendt højeste eller mellemste offentlige førtidspension, eller
...”

I marts 2010 fik A besked fra PKA om, at hun som følge af sin førtidspensionering ville få udbetalt 142.000 kr. Overskriften i brevet var ”udbetaling af sum ved førtidspension”. Beløbet blev udbetalt den 26. marts 2010 og indsat på hendes konto i Nordea, kontonummer 5575 620 592. På udbetalingstidspunktet var saldoen på kontoen 9.133,79 kr., således at saldoen efter indsættelsen af de 142.000 kr. var på 151.133,79 kr. Der har efter dette tidspunkt været en lang række bevægelser på kontoen med indbetalinger og hævnings. Hævningerne er opgjort til ca. 182.000 kr. i 2010, ca.

257.000 kr. i 2011, ca. 171.000 kr. i 2012 og ca. 315.000 kr. i 2013. Saldoen har på intet tidspunkt været mindre end 151.133,79 kr.

Retsgrundlag

Retsvirkningslovens § 16 b, der blev indsat i loven ved lov nr. 483 af 7. juni 2006, er sålydende:

”Ved skifte i anledning af separation, skilsmisse eller bosondring udtager ægtefællerne egne rimelige pensionsrettigheder forlods af fællesboet.

Stk. 2. Ægtefællerne udtager endvidere forlods beløb fra rimelige kapitalpensionsrettigheder eller supplerende engangsydelser, der allerede er udbetalt, i det omfang beløbene ikke må anses for at være forbrugt. Tilsvarende gælder indtægter af og surrogater for beløbene. Adgangen til forlodsudtagelse gælder ikke beløb, der ved udbetalingen har mistet deres karakter af pensionsopsparing.

Stk. 3. Værdien af øvrige pensionsrettigheder indgår i delingen af fællesboet.”

Bestemmelsen er ophævet pr. 1. januar 2018 og erstattet af § 34 i lov om ægtefællers økonomiske forhold.

Bestemmelsen i retsvirkningslovens § 16 b bygger på betænkning nr. 1466/2005 fra ægtefællepensionsudvalget om ægtefællers pensionsrettigheder. Af betænkningens pkt. 12.2.4.2, s. 188-191, fremgår følgende om udvalgets overvejelser om forlodsudtagelse af rimelige pensionsrettigheder:

”I det omfang en ægtefælle under ægteskabet af fællesejemidler har oparbejdet pensionsrettigheder, der overstiger, hvad der må anses for rimelige ordninger, skal værdien af den del af pensionsrettighederne, der overstiger det rimelige, efter udvalgets opfattelse indgå i delingen mellem ægtefællerne. Reglen om forlodsudtagelse af pensionsrettigheder er en fravigelse af den almindelige lighedingsregel. De ordninger, der skal kunne udtages forlods, må derfor begrænses for at undgå urimelige resultater af, at niveauet for ægtefællernes pensionsopsparing er meget forskelligt.

Reglen om, at rimelige pensionsrettigheder holdes uden for bodelingen, bør efter udvalgets opfattelse omfatte alle typer af pensionsrettigheder, uanset art, herunder udbetalingsvilkår (éngangs-, rate- eller løbende udbetaling mv.), og uanset, om pensionsopsparingen er obligatorisk eller frivillig, privat eller en arbejdsmarkedspensionsordning, en tjenestemandspension, ATP-ordning, indekskontrakt mv. Forlodsudtagelsen bør dog ikke omfatte de pensionslignende ordninger, som udvalget foreslår omfattet af længstlevendes ret til forlodsudtagelse på dødsboskifte. Efter udkastet skal værdien af f.eks. de pensionslignende ordninger, der kan realiseres på skiftet uden skattemæssige konsekvenser - det gælder bl.a. visse forsikringsordninger med opsparing - indgå i delingen. Det særlige hensyn, der gælder i forhold til en efterlevende ægtefælle, gælder efter udvalgets opfattelse ikke i forbindelse med det økonomiske opgør mellem to ægtefæller.

Når udvalget har valgt at begrænse forlodsudtagelsen til ”rimelige pensionsordninger”, er forklaringen - udover at en sådan afgrænsning også tager højde for aldersforskelle mellem ægtefæller - at man med udtrykket ”sædvanlige pensionsordninger” ikke altid vil kunne opnå den tilsigtede afgrænsning. Der vil være grupper, for hvem der ikke er noget sædvanligt pensionsopsparingsforløb. Det vil eksempelvis gælde selvstændige erhvervsdrivende. Også pensionsordninger for mindre grupper, der har et kortere eller anderledes opsparingsforløb end sædvanligt, som f.eks. piloter, balletdansere, sangere og lignende, vil falde ind under begrebet rimelige pensionsrettigheder, hvis ordningen må anses for rimelig i forhold til den pågældende ægtefælles økonomiske situation og forventede pensioneringstidspunkt. Centralt ved vurderingen af, om en ordning er rimelig, er efter udvalgets opfattelse imidlertid, om ordningen er sædvanlig for den pågældende. Alle sædvanlige arbejdsmarkedspensioner er rimelige. Ordninger aftalt mellem arbejdsmarkedets parter må anses som udtryk for det pensionsopsparingsniveau, der er almindeligt accepteret som svarende til de pågældendes uddannelses- eller arbejdsmæssige situation. Ved vurderingen af, om en pensionsordning, f.eks. for en selvstændig erhvervsdrivende, kan holdes uden for bodelingen, må der lægges vægt på, om ordningen må anses for rimelig ud fra virksomhedens økonomiske forhold.

Det er *flertallets* opfattelse, at har en ægtefælle foretaget en ekstra opsparing i ønsket om en større dækningsgrad end f.eks. vedkommendes arbejdsmarkedspension sikrer, bør værdien af en sådan ekstra opsparing sidestilles med anden opsparing og indgå i delingen med den anden ægtefælle, hvis denne ikke har foretaget en tilsvarende ekstra opsparing.

Som udgangspunkt vil regelmæssige indbetalinger til en pensionsordning, der størrelsesmæssigt svarer til de på et givet tidspunkt sædvanlige arbejdsmarkedspensionsindbetalinger inden for det pågældende område, derfor efter *flertallets* opfattelse kunne holdes uden for bodelingen. Det bør gælde uafhængigt af, om den pågældende ægtefælle på indbetalingstidspunktet er ansat eller ej, og om ægtefællen har en pensionsordning som led i sin ansættelse eller ej. Andre pensionsindbetalinger vil derimod efter *flertallets* opfattelse som udgangspunkt falde uden for det rimelige, uden at flertallet af den grund vil betegne sådanne indbetalinger som urimelige – de bør blot sidestilles med anden opsparing. Derved tages bl.a. højde for, at opsparingen af skattemæssige grunde foretages alene hos den ene af ægtefællerne. Ved vurderingen af, om en pensionsordning må anses for rimelig, må der størrelsesmæssigt ud over ægtefællens egen situation og indtjeningsforhold også lægges vægt på ægtefællernes samlede situation. Pensionsindbetalinger udover en sædvanlig arbejdsmarkedspension - eller hvad der svarer hertil - som har til formål at bringe den i pensionsmæssig henseende ringest stillede ægtefælle op på niveau med den anden ægtefælle, vil derfor som udgangspunkt skulle anses som en del af en rimelig pensionsordning, hvis ægtefællernes økonomiske forhold i øvrigt tilsiger en sådan ekstra opsparing. Foretager begge ægtefæller ekstra pensionsindbetalinger, vil lighedingsprincippet for disse ekstra indbetalinger føre til, at kun differencen i værdien af den yderligere opsparing bliver delt.

Hensigten med at knytte afgrænsningen til, hvad der på indbetalingstidspunktet er sædvanlige pensionsindbetalinger for den pågældende ægtefælle - eller hvad der svarer hertil - er også at tilvejebringe en så objektiv målestok som mulig. Det afgørende bør efter *flertallets* opfattelse være, hvilke beløb der indbetales f.eks. efter den pågældendes overenskomst. Målestokken er således ikke det nuværende pensionsniveau, ikke det gennemsnitlige danske pensionsniveau og ikke en rimelig dækningsgrad. Hvis en ægtefælle samtidig med en sædvanlig pensionsopsparing foretager en ekstra pensionsopsparing, der i andre sammenhænge vil kunne karakteriseres som rimelig, skal værdien af denne ekstra pensionsopsparing indgå i delingen, da den som udgangspunkt bør sidestilles med anden opsparing. Har den ekstra

indbetaling haft til formål at kompensere for, at pensionsopsparingen er påbegyndt i en relativ sen alder som følge af, at der slet ikke har været pensionsdækning på ægtefællens arbejdsområde, at der har været ret beskedne indbetalingsprocenter, eller fordi ægtefællen er kommet sent ind på arbejdsmarkedet, er udgangspunktet stadig, at værdien af den ekstra indbetaling skal indgå i delingen – medmindre den pågældende er den, der i forvejen har den mindste pensionsopsparing. Dette skal sikre, at den ægtefælle, der har den mindste pensionsopsparing, ikke skal affinde sig med, at den anden ægtefælle – ud over at have den største pensionsopsparing – også forlods kan udtage en ekstra opsparing.

Det er *flertallets* opfattelse, at denne afgrænsning af, hvad der kan karakteriseres som en rimelig pensionsordning, – ud over ønsket om at fastsætte en objektiv målestok – sikrer, at man undgår urimelige konsekvenser af, at kun den ene ægtefælle foretager ekstra pensionsopsparing.

Det er også *mindretallets* opfattelse, at rimelige indbetalinger til en pensionsordning skal udtages forlods ved separation eller skilsmisse. Derimod er der ikke tilslutning til flertallets forslag, hvorefter enhver indbetaling fra den pensionsmæssigt bedst stillede ægtefælle ud over det sædvanlige niveau for en erhvervsgruppe eller et overenskomstområde ikke skal anses for rimelig, og derfor skal indgå i delingen ved separation eller skilsmisse. Forslaget harmonerer efter *mindretallets* opfattelse ikke med mønstret i dagens pensionsopsparing og vil efter *mindretallets* opfattelse indebære, at man i vidt omfang ved separation eller skilsmisse skal overveje, om pensionsordninger alligevel skal inddrages i bodelingen imod intentionerne i de øvrige dele af forslaget. I stedet finder *mindretallet*, at der ved separation eller skilsmisse alene bør ske inddragelse af indbetalinger af spekulativ karakter (misbrug af fællesejemidler).

Selv om en pensionsordning anses for rimelig og derfor kan udtages forlods af fællesboet, kan en ægtefælle blive pålagt at betale et beløb til den anden ægtefælle, jf. nærmere nedenfor.

Efter bestemmelsen i ægteskabslovens § 56 kan en ægtefælle få en kompensation i de tilfælde, hvor den pågældende ved skifte i tilfælde af separation, skilsmisse eller bosondring ellers stilles urimeligt ringe i økonomisk henseende, fordi den anden ægtefælle har særeje og/eller pensionsrettigheder, som ikke indgår i bodelingen.”

I samme betænkning, side 201-202, er under pkt. 12.2.4.6 om udbetalte pensioner anført:

”Er en ægtefælle blevet pensioneret eller i hvert fald har nået en alder, hvor visse pensionsudbetalinger allerede er påbegyndt, må det afklares, om udbetalte pensionsbeløb skal indgå i delingen, eller om de kan udtages forlods. Normalt vil beløb fra en løbende livsbetinget pensionsordning blive forbrugt løbende. Det er jo netop hensigten, at de løbende ydelser skal sikre den løbende forsørgelse. Også ratepensionsbeløb udbetales løbende over en årrække, og de udbetalte rater må som det klare udgangspunkt antages også at blive forbrugt løbende. For at forenkle regelsættet er der enighed i udvalget om, at udbetalte løbende livsbetingede ydelser og udbetalte ratepensionsydelser altid indgår i ligedelingen, selv om de i det enkelte tilfælde ikke skulle være forbrugt.

Samme betragtning gør sig ikke gældende ved pensioner udbetalt i form af *engangskapitaler* og heller ikke ved de såkaldte supplerende engangsydelser. Særlig for en kapitalpension vil pensionen bestå i forsørgelse i form af afkast samt forbrug af kapitalen. Det foreslås derfor, at en ægtefælle, hvis kapitalpension eller supplerende engangsydelse er kommet til udbetaling,

kan holde det udbetalte beløb uden for bodelingen, hvis den pågældende havde kunnet holde pensionsrettigheden uden for bodelingen, såfremt den ikke var blevet udbetalt.

Beløbet kan kun holdes ude af bodelingen, hvis det ikke kan antages at være *forbrugt*. Det er *ikke* noget krav, at pensionen er holdt adskilt fra ægtefællens øvrige formue. En udbetalt pension er f.eks. ikke forbrugt, fordi den er anvendt til at indfri en prioritet i ægtefællernes faste ejendom, eller fordi den er placeret i obligationer, der ligger i depot med andre lignende obligationer.

Også surrogater for og indtægter af sådanne pensioner bør efter udvalgets opfattelse kunne udtages forlods. For indtægter af en pensionskapital kan dette forekomme ulogisk, men forslaget skal ses i lyset af, at indtægter normalt forbruges løbende, og gør de ikke det, vil de ofte være sammenblandet med kapitalen eller surrogater heraf. Det er derfor enklest at lade indtægterne følge kapitalen. Retsstillingen vil dermed også følge den almindelige regel om, at indtægter af særeje er særeje.

Retten til forlodsudtagelse gælder ikke beløb, der har mistet deres karakter af pensionsopsparing, eksempelvis fordi de er udbetalt i utide. Er beløbet overført til en anden pensionsordning, kan denne ordning udtages forlods.

Forslaget skal sammenholdes med forslaget om behandlingen af udbetalte pensioner på dødsboskifte, der for længstlevendes udbetalte pensionsordninger har samme afgrænsning.”

I de almindelige bemærkninger til forslag om lov om ændring af lov om ægteskabets retsvirkninger og lov om skifte af fællesbo m.v. (Pensionsrettigheders behandling ved død samt separation og skilsmisse) hedder det bl.a. (Folketingstidende 2005-2006, tillæg A, lovforslag L 146 fremsat 26. januar 2006):

”3.3. Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggendes overvejelser

...

3.3.1. Forlodsudtagelse af rimelige pensionsrettigheder samt forlods udtagelse ved korterevarende ægteskaber

Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggende kan tilslutte sig udvalgets forslag om, at alle rimelige pensionsordninger kan udtages forlods på skifte. Dette enkle udgangspunkt understøtter, at alle personer, der har mulighed for det, hvad enten de er gift, lever i parforhold eller er enlige, i deres livsforløb søger at etablere en rimelig pensionsopsparing. Den udvikling væk fra ægtefælledækning, der ses i pensionsbilledet, viser, at selv en ægtefælle, der ikke bliver skilt, ikke kan påregne en rimelig supplerende aldersforsørgelse, medmindre vedkommende selv etablerer den. Ministeriet har også noteret sig, at der i høringssvarene tegner sig et tydeligt billede, hvorved der overordnet set er tilfredshed med, at der på denne måde skabes en afklaring af retstilstanden og gøres op med tidligere tiders forskelsbehandling begrundet i pensionernes typer.

Ministeriet kan ikke afvise, at det som anført i høringssvarene fra bl.a. Advokatrådet og Foreningen af Familieretsadvokater i Danmark kan være vanskeligt at forstå, hvorfor

pensioner på denne måde skal behandles anderledes end anden formue, der indgår i lighedelingen mellem ægtefællerne. Ministeriet skal dog bemærke, at det for pensioner er tydeligt, hvad formålet er – nemlig alderdomsforsørgelse.

Det er helt afgørende, at det pensionspolitiske udgangspunkt modificeres for at opnå en afbalancering i forhold til de ligeledes vægtige familiepolitiske hensyn. Ministeriet er således meget opmærksomt på, at man med det pensionspolitiske udgangspunkt bevæger sig længst muligt væk fra ægteskabslovgivningens almindelige lighedelsprincipl og de hensyn, der bærer dette lighedelsprincipl. De ordninger, der skal kunne udtages forlods, må derfor begrænses for at undgå urimelige resultater af, at niveauet for ægtefællernes pensionsopsparing er meget forskelligt. I høringsvarene fra bl.a. Dansk Arbejdsgiverforening, Landsorganisationen i Danmark, Forsikring&Pension og Akademikernes Centralorganisation er der peget på, at afgrænsningen af rimelige ordninger er for snæver, og at den vil føre til urimelige resultater. Ministeriet kan tilslutte sig den af flertallet foretagne afgrænsning af, hvad der kan betragtes som rimelige ordninger. Det bærende hensyn er efter ministeriets opfattelse, at den ægtefælle, der har den mindste opsparing, ikke skal affinde sig med, at den anden ægtefælle – ud over at have den største opsparing – også forlods kan udtage ekstra opsparing. Til brug for afgørelsen af, hvad der er en rimelig pensionsordning må der efter ministeriets opfattelse tilvejebringes en så objektiv målestok som muligt. Ministeriet er dog også enig, når det i høringsvarene fra bl.a. Præsidenten for Vestre Landsret anføres, at der i retspraksis vil skulle ske en afklaring heraf, men skal samtidig pege på, at der med det enkle udgangspunkt om forlodsudtagelse af alle rimelige pensionsordninger for langt de fleste ægtefæller skabes en tiltrængt og enkel afklaring af retstilstanden.

Særligt om gæld, der knytter sig til pensionsordninger, skal ministeriet bemærke, at ordninger etableret ved gældstiftelse almindeligvis ikke kan betragtes som rimelige ordninger. Skulle man undtagelsesvis finde en pensionsordning, der helt eller delvist er etableret ved gældstiftelse, rimelig med den virkning, at pensionsordningen kan udtages uden deling, er det ministeriets opfattelse, at den gæld, der knytter sig til pensionsordningen heller ikke indgår i lighedelingen. Derved følger man det almindelige princip vedrørende fastlæggelse af gældsformuestatus, nemlig at gældens status følger det aktivs status, som gælden knytter sig til.

Ministeriet ser det i denne sammenhæng endvidere for afgørende for afbalanceringen af de to overordnede hensyn, at der åbnes mulighed for at kompensere pensionsmæssigt dårligt stillede ægtefæller, jf. nedenfor pkt. 3.3.2. og 3.3.3.

Ministeriet er endvidere enig i, at retten til forlodsudtagelse også skal gælde beløb fra rimelige kapitalpensionsrettigheder eller supplerende engangsydelser, der allerede er udbetalt, hvis disse ikke må anses for forbrugt.

Endelig kan ministeriet – ud fra det af udvalget anførte – tilslutte sig, at der ikke skal ske inddragelse af pensionsrettigheder på skifte, hvis ægteskabet har været korterevarende – som udgangspunkt under 5 år.

Der henvises til lovforslagets § 16 b og § 16 c og bemærkningerne hertil.”

I lovforslagets bemærkninger til § 16 b er anført:

”Efter *stk. 1*, udtager ægtefællerne egne rimelige pensionsrettigheder forlods ved skifte i anledning af separation, skilsmisse eller bosondring.

Bestemmelsen omfatter alle typer af pensionsrettigheder. Om dette henvises til bemærkningerne til § 16 a.

Forlodsudtagelsen omfatter dog ikke de pensionslignende rettigheder, som i § 16 a foreslås omfattet af længstlevende ægtefælles ret til forlodsudtagelse på dødsboskifte. Værdien af disse rettigheder indgår således i delingen af fællesboet.

I *stk. 3*, er det præciseret, at i det omfang en ægtefælle af fællesejemidler har oparbejdet pensionsrettigheder, der overstiger, hvad der må anses for rimelige ordninger, skal værdien af den del af pensionsrettighederne, der overstiger det rimelige, indgå i delingen af fællesboet mellem ægtefællerne. Det gælder dog ikke, hvis ægteskabet har været af kortere varighed. Se herom § 16 c og bemærkningerne til denne bestemmelse. Reglen om deling af ”for store” pensionsindbetalinger gælder for indbetalinger på alle typer af pensionsrettigheder.

Alle sædvanlige arbejdsmarkedspensioner er rimelige. Ordninger aftalt mellem arbejdsmarkedets parter, f.eks. aftalt ved overenskomst, lokal overenskomst eller fastlagt ved firmaaftale, må anses som udtryk for det pensionsopsparingsniveau, der er almindeligt accepteret som svarende til de pågældendes uddannelses- eller arbejdsmæssige situation. Ægtefæller, der ikke er omfattet af en pensionsordning som led i ansættelsen, kan ligeledes indbetale tilsvarende regelmæssige pensionsbidrag, herunder til en kapital- eller ratepension. Også pensionsordninger for mindre grupper, der har et kortere eller anderledes opsparingsforløb end sædvanligt, som f.eks. piloter, balletdansere, sangere og lignende, falder ind under begrebet rimelige pensionsrettigheder, hvis ordningen må anses for rimelig i forhold til den pågældende ægtefælles økonomiske situation og forventede pensioneringstidspunkt. Selvstændige erhvervsdrivende vil ofte have et andet pensionsopsparingsforløb end lønmodtagere. Ved vurderingen af, om en pensionsordning for en selvstændig erhvervsdrivende kan holdes uden for bodelingen, må der lægges vægt på, om ordningen må anses for rimelig ud fra virksomhedens økonomiske forhold.

Som udgangspunkt vil indbetalinger til en pensionsordning, der er større end de på et givet tidspunkt sædvanlige arbejdsmarkedspensionsindbetalinger inden for det pågældende område, eller hvad der svarer hertil, ikke kunne holdes uden for bodelingen. Ved vurderingen af, om en pensionsordning må anses for rimelig, må der ud over den pågældende ægtefælles egen situation og indtjeningsforhold også lægges vægt på ægtefællernes samlede situation. Pensionsindbetalinger udover en sædvanlig arbejdsmarkedspension, som har til formål at bringe den i pensionsmæssig henseende ringest stillede ægtefælle op på niveau med den anden ægtefælle, vil derfor som udgangspunkt skulle anses som en del af en rimelig pensionsordning, hvis ægtefællernes økonomiske forhold i øvrigt tilsiger en sådan ekstra opsparing.

Andre pensionsindbetalinger – ud over de på indbetalingstidspunktet sædvanlige arbejdsmarkedspensionsbidrag eller tilsvarende indbetalinger – vil derimod som udgangspunkt falde uden for det rimelige, særlig i de situationer, hvor kun den ene foretager en ekstra pensionsopsparing. Derved tages bl.a. højde for, at opsparingen af skattemæssige grunde foretages alene hos den ene af ægtefællerne. Foretager begge ægtefæller ekstra pensionsindbetalinger, vil lighedsprincippet for disse ekstra indbetalinger føre til, at kun differencen i den yderligere opsparing bliver delt.

Selv om en pensionsordning anses for rimelig og derfor kan udtages forlods af fællesboet, kan en ægtefælle blive pålagt at betale et beløb til den anden ægtefælle efter reglerne i § 16 d om fællesskabskompensation og § 16 e om rimelighedskompensation.

Endvidere kan bestemmelsen i ægteskabslovens § 56 finde anvendelse i de tilfælde, hvor en ægtefælle ved skifte i tilfælde af separation, skilsmisse eller bosondring stilles urimeligt ringe i økonomisk henseende, fordi den anden ægtefælle har særeje og/eller rettigheder, som ikke indgår i bodelingen.

Retten til forlods udtagelse omfatter efter *stk. 2*, også kapitalpensionsopsparings- og kapitalpensionsforsikringsrettigheder samt supplerende engangsydelser, der er kommet til udbetaling. Det er dog en betingelse, at beløbene ikke må anses for at være forbrugt.

Bestemmelsen svarer til den længstlevende ægtefælles adgang til forlods at udtage sådanne beløb under skifte af dødsboet. Der henvises til § 16 a, stk. 2, og bemærkningerne til denne bestemmelse.

Efter *stk. 3*, indgår værdien af pensionsrettigheder, der ikke kan udtages forlods, i delingen af fællesboet. Dette gælder f.eks. pensionsrettigheder, der ikke er rimelige, og udbetalte beløb fra ratepensioner og fra løbende livsbetingede pensionsrettigheder. Om den nærmere behandling på skifte af disse rettigheder henvises til § 16 g om udtagelsespligt m.v. og bemærkningerne til denne bestemmelse.”

Højesterets begrundelse og resultat

Sagerne angår, om en udbetaling fra en gruppeforsikring (sag 125/2017) og en del af en pensionsordning (sag 126/2017) skal indgå i delingen af fællesboet på et skifte efter separation/skilsmisse, eller om den ægtefælle, der ejer aktivet, forlods kan udtage det af fællesboet.

Udbetalingen fra gruppeforsikringen

Beløbet på 142.000 kr. er udbetalt til A som følge af, at hun havde ret til førtidspension fra pensionskassen. Udbetalingen er sket fra en gruppeforsikring i PKA, der er en del af As overenskomstmæssige pensionsordning i Pensionskassen for Sygeplejersker og Lægeseekretærer.

Højesteret finder, at beløbet på 142.000 kr. er en engangsydelse i anledning af førtidspension, der er tilkendt A som følge af nedsat erhvervsevne, og at det udbetalte beløb som en del af hendes pensionsordning er omfattet af dagældende retsvirkningslovs § 16 b, stk. 2. Beløbet kan dermed udtages forlods af A, i det omfang beløbet ikke må anses for at være forbrugt.

Beløbet blev ved udbetalingen den 26. marts 2010 indsat på As bankkonto i Nordea. På indsættelsestidspunkt stod der på kontoen et beløb på 9.133,79 kr., og fra dette tidspunkt og til dagen for ophøret af formuefællesskabet har indeståendet på kontoen ikke været under 151.133,79 kr. Under disse omstændigheder finder Højesteret det godtgjort, at engangsydelsen på 142.000 kr. ikke er forbrugt. Dette gælder, selv om der i perioden har været betydelige bevægelser på kontoen med indsættelser og hævnings.

Som følge af det anførte tager Højesteret As påstand til følge i sag 125/2017.

Bs pensionsordning

Efter dagældende retsvirkningslovs § 16 b, stk. 1, udtager ægtefællerne egne rimelige pensionsrettigheder forlods af fællesboet. Værdien af øvrige pensionsrettigheder indgår i delingen af fællesboet, jf. § 16 b, stk. 3.

B og A blev gift i 1996, og i de første 10 år af ægteskabet arbejdede B som offentligt ansat læge. I denne periode blev der indbetalt pensionsbidrag på ca. 18 % af lønnen til Lægernes Pensionskasse i henhold til overenskomsten. Fra 2007 har han arbejdet som selvstændig, og i de tre år fra 2007 til 2009 indbetalte han ikke til pension. I disse tre år havde han en indtjening i form af løn og overskud af virksomhed på i alt ca. 4,5 mio. kr. I 2010, hvor han havde en indtjening på ca. 3,3 mio. kr., indbetalte han 69.000 kr. i pension til Lægernes Pensionskasse, mens han i 2011 og 2012 indbetalte 650.000 kr. og 500.000 kr. til en privattegnet pensionsordning i Ringkjøbing Landbobank. Indbetalingerne i disse to år udgjorde ca. 31 % og 24 % af overskuddet i virksomheden. I 2013 indbetalte han ca. 75.000 kr. på pensionsordningen i Lægernes Pensionskasse. I de 7 år fra 2007 til 2013 havde B en indtjening på i alt 15.258.548 kr., hvoraf han indbetalte i alt 1.294.430 kr. i pension svarende til ca. 8,5 % af indtjeningen.

Som anført af landsretten er der mellem parterne enighed om, at B i medfør af retsvirkningslovens § 16 b forlods kan udtage rimelige pensionsindbetalinger, der svarer til pensionsbidragsatsen på 18 % for overenskomstansatte yngre læger. Uenigheden angår den del af indbetalingerne for 2011 og 2012, der overstiger 18 %. Spørgsmålet er, om denne del af indbetalingerne kan anses for rimelig, når henses til, at Bs pensionsindbetalinger for årene 2007-2013 samlet set lå væsentligt under 18 % af hans indtjening, idet han ikke havde indbetalt til pension i årene 2007-2009.

På baggrund af forarbejderne til retsvirkningslovens § 16 b finder Højesteret, at der må foretages en snæver afgrænsning af, hvad der kan anses for "rimelige pensionsrettigheder". Ved rimelighedsvurderingen må der tages udgangspunkt i, hvad der på indbetalingstidspunktet er den sædvanlige arbejdsmarkedspensionsindbetaling for den pågældendes erhvervsgruppe eller sammenlignelige grupper. En årlig indbetaling ud over det, der svarer til sædvanlig arbejdsmarkedspension, kan som udgangspunkt ikke anses som rimelig for så vidt angår den del af pensionsindbetalingen, der overstiger sædvanlig arbejdsmarkedspension. Det forhold, at en høj pensionsindbetaling har til formål at kompensere for manglende eller lave indbetalinger i tidligere år, kan ikke i sig selv føre til, at den høje indbetaling anses for rimelig for hele beløbets vedkommende.

Det nævnte udgangspunkt må fraviges, hvis den ægtefælle, der indbetaler mere end sædvanlig arbejdsmarkedspension, er den, der i forvejen har den mindste pensionsopsparing. I så fald anses

indbetalingen i almindelighed for rimelig, og dette gælder, uanset om indbetalingen har til formål at kompensere for manglende eller lave indbetalinger i forudgående år.

Udgangspunktet må endvidere fraviges, hvis grunden til, at den pågældende er kommet bagud med sin pensionsopsparing som følge af manglende eller lave indbetalinger i et eller flere år, skyldes fravær fra arbejdsmarkedet af familiemæssige grunde.

Der kan også tænkes andre situationer, hvor det er rimeligt, at en ægtefælle i et år indbetaler højere bidrag end sædvanlig arbejdsmarkedspension for at kompensere for manglende eller lave indbetalinger i tidligere år.

For selvstændige erhvervsdrivende må rimelighedsvurderingen foretages under hensyn til, at de ofte vil have et andet pensionsopsparingsforløb end lønmodtagere, og at der derfor ikke kan stilles de samme krav til regelmæssigheden i pensionsopsparingsforløbet som for lønmodtagere. Ved selvstændige erhvervsdrivende må vurderingen navnlig bero på, om pensionsordningen, herunder indbetalingernes størrelse og forløb, må anses for rimelig ud fra virksomhedens økonomiske forhold. Ved en årlig indbetaling, der overstiger niveauet for sædvanlig arbejdsmarkedspension for sammenlignelige grupper, påhviler det den selvstændige erhvervsdrivende at godtgøre, at indbetalingen er rimelig ud fra virksomhedens økonomiske forhold.

I det foreliggende tilfælde er der enighed om, at sædvanlig indbetaling til arbejdsmarkedspension for sammenlignelige grupper er et pensionsbidrag på 18 %. Der er ikke oplyst omstændigheder, der giver grundlag for at bedømme, om Bs manglende indbetaling af pensionsbidrag i årene 2007-2009 og indbetalingen af de meget høje bidrag i 2011 og 2012 er rimeligt begrundet i hans virksomheds økonomiske forhold.

På den baggrund finder Højesteret ligesom landsretten, at B ikke har påvist omstændigheder, der giver grundlag for at fravige udgangspunktet om, at en årlig pensionsindbetaling ud over det niveau, der svarer til en sædvanlig arbejdsmarkedspension, ikke anses for rimelig i retsvirkningslovens § 16 b, stk. 1's forstand.

Højesteret tiltræder herefter, at den del af pensionsindbetalingerne i 2011 og 2012, der oversteg 18 % af den årlige indtjening, skal indgå i fællesbodelingen.

Efter sagernes karakter ophæves sagsomkostningerne for Højesteret.

Thi kendes for ret:

B skal anerkende, at 142.000 kr. indestående på As konto i Nordea Bank konto 5575 620 592 udtages forlods af A og ikke indgår i fællesboskiftet.

I øvrigt stadfæstes landsrettens dom.

Ingen part skal betale sagsomkostninger for Højesteret til den anden part eller statskassen.